

VADSTRUP

Viby Bygade 12 i Viby per Mesinge

RESTAURERING 2001-2005

Viby Bygade 12 er en firelænget, fynsk bindingsværksgård, der daterer sig tilbage til 1740-erne, men som har undergået løbende om- og udbygninger i 1790-erne, 1820-erne og 1890-erne. De sidste ændringer i form af 3 nye vinduer, enkelte døre og tætte plader på lofterne samt et nyt eternittag på gadelængen, er sket omkring 1950.

Før vi købte gården i 2001 var den utrolig forfalden – se [Gården historie 1730-2000](#). Men med støtte fra Staten, på grund af gårdens fredning i 1990, blev der udført et helt nyt stråtag, plus at en stor del af tagværket også blev udskiftet. Det skete i 1999-2000, hvor alt bindingsværket på de fire ydersider også blev repareret og ligeså vinduerne.

Den røde gård

Gårdens stråtag blev dårligere og dårligere op gennem 1990-erne så for at mindske vandet i beboelsesrum-mene, blev der lagt presenninger op. Da disse var røde og meget domine-rende, blev gården i stedet for sit normalsale navn, 'den hvide gård' omdøbt til 'den røde gård'

Til salg

Viby Bygade 12 mens gården var til salg. Indvendigt manglede huset gulve og lofter, mange steder og dem, der var, var meget dårlige. De fleste porte manglede, og var erstattet med brædder eller plader.

Der skal ikke mange ugers afbrydelser i ukrudtbekæmpelsen til før gårdspladsen gror op og ligner en ukrudtsmark. Indvendigt lignede de tidligere højglanspolerede pladelofter udspændt sejldug på grund af flere års vand ned gennem det utætte tag. Gulvene var lige så slemme.

I forbindelse med restaureringen af gården i 1999-2000 var det flotte stengærde, der var fredet sammen med gården i 1990, flyttet 1½ meter af kommunen for at gøre vejen foran lidt bredere. Men det nye gærde var udført alt for lavt og derudover heller ikke sat nær så flot op som det gamle stengærde, som jeg kunne se på et ældre fotografi af gården fra 1924.

Til salg

Viby Bygade 12 mens gården var til salg. Indvendigt manglede huset gulve og lofter, mange steder og dem, der var, var meget dårlige. De fleste porte manglede, og var erstattet med brædder eller plader.

Istandsættelsen af vinduerne i 1999-2000 var udført med nye hjørnebåndshængsler og stabler, der var skåret ud af et stykke jernplade, så det dels rustede kraftigt, dels var forkert i form og dimensioner.

2002

I 2002 fik vi nogenlunde skik på haven og gårdspladsen. Indvendigt i huset satsede vi på at få fire rum nogenlunde brugelige og beboelige. Det var køkken med spisekammer, toilet og bad og soveværelse, hvor der kom vægge, lofter, gulve og kakkelovne/brændeovne. Det fjerde rum var forstuen. Her skulle der ikke være varme, men et nyt gulv kom der.

I de første år efter købet af gården koncentrerede vi os om at ordne gårdspladsen og haven. Det var ret deprimerende, både for os selv og for landsbyens beboere, at se på dette vildnis. Det indvendige måtte så bare vente.

Spader, skovle, hakker, skuffejern, trillebør og sågar en indkøbt mekanisk buskryder var i brug. Den sidste faktisk ikke til ret meget nytte.

Både forhaven og baghaven var et stort vildnis med hyl, brændenælder, jord- og stenbunker og et meget ujævnt jordplan.

Det eneste sted i huset, hvor der var beboeligt med gulv, loft, vægge og døre var i det tidligere karlekammer. Men her var der naturligvis ingen opvarmningsmulighed. Derfor var sommersæsonen det eneste tidspunkt, vi kunne bruge gården i starten.

Da køkkenet også manglede i huset lavede vi mad, spiste, vaskede op og opholdt vi os i den overdækkede tofteport. Her kom vores Trangia Fjeldkøkken på spritbasis til god nytte igen. Det var oprindeligt anskaffet til rejser og ture i Grønland og mange andre steder.

Huset var i starten uden elektricitet, rindende vand, toilet, bad, køkken og varme. Så vi badede på Campingpladsen, hentede vand på kirkegården og fik strøm fra en ledning til naboen.

De gamle el-installationer var fjernet af el-installatøren, da de var utidssvarende og farlige, men der blev lagt et enkelt kabel ind med byggestrøm.

Vand, toilet og bad var det næste, der blev etableret. Det blev vandværksvand, der for første gang i 265 år afløste gårdens brøndvand.

Dernæst var det køkkenets tur. Her blev der lagt et isoleret gulv af gule mursten på fladen og et brændekomfur fra L. Lange i Svendborg fra 1890-erne blev installeret.

Det uundværlige spisekammerskulle der også være og endvidere en stor stålvaske og et langt køkkenbord langs vinduessiden.

Den løbende vedligeholdelse af vinduer, døre, facader, gulve og vægge måtte heller ikke forsømmes.

Plus naturligvis gårdspladsen og haven, der også skulle passes hele tiden.

Et stråtag har ingen tagrender, så i regnvejr løber regnvandet direkte fra taget og ned på jorden – hvor det sprøjter op på væggene. For at mindske dette opsprøjt, bl.a. ved at forhindre pytter og blankt vand på dette sted, kan man etablere en kant af runde, knytstående såkaldte pigsten langs husmuren, fra tagdryppet og ind. Pigstenene skal have fald udad og afsluttes med en række kantsten. Pigstensrenden er således både smuk og funktionel.

Indvendigt i huset går det løs med nye gulve og lofter. Dette kræver både udgravning af gamle lergulve, under de nuværende og nedbrækning af gamle bræddelofter m.m. Men heldigvis bliver også dette meget pænt efter arbejdet er færdigt – men bestemt ikke under arbejdet.

2003

I vinteren og foråret 2003 faldt pudsen af 10-12 bindingsværkstavl, så vi måtte i gang med at pudse disse op igen. Hertil benyttes lermørtel fremstillet af opløste, soltørrede lersten iblandet læsket kalk, sand og derudover en smule kolort. Det sidste er et uundværligt fibermateriale, der holder lermaterialerne fugtige under hærdningen, så der ikke opstår (så mange) revnedannelser. Se nærmere om dette i Erfarings-siderne om 'Puds på lervægge af soltørrede lersten'

På de ubrændte og soltørrede lersten pudses tavlene med lermørtel – i håb om at denne hænger bedre fast end almindelig kalkmørtel. Mørtel indeholdende cement (KC-mørtel) kan heller ikke holde og skaber derudover råd i tømmeret.

Efter den manuelle rensning helt i bund af gårdspladsen for ukrudt, græstørv, brændenælder, stokroser m.v. samt æbletræet, der generede den æstetiske sans, manglede jorden at blive rensat op, omkring de enkelte pigsten. Vi prøvede først at feje kraftigt, men det var ikke nok. Så kom graveren og ringeren Anders med sin minitraktor med en rive bag på og kradsede godt op i jorden mellem stenene. Vi fejede ud og kørte jord bort to gange. Så så gårdspladsen helt fantastisk flot ud! Ikke en ukrudtsplante, ikke et græsstrå.

I det første stykke tid var vi over alle opdukkende vækster på gårdspladsen som en ged. Men desværre gik der efterfølgende 3 uger, hvor vi ikke kom – og det syn, der mødte os, da vi kom ind ad porten var ret deprimerende. Græs og brændenælder spirede frem overalt. Så var det bare forfra igen.

Den store praktiske stålvaske var i huset, ligeså den stavlimede træ-bordplade, så de blev monteret på to murede piller, direkte på gulvet. De flotte gamle fyldingslåger stammer fra 'byfornyelsen' i København. Her har man ikke sans for den slags, så lågerne er hevet op ad en container, også ganske gratis.

Brædderne, køkkenbordet er lavet af helt nye, men også hentet i en container i København, hvor disse gode materialer var smidt ud.

Køkkenlågerne er monteret og mangler nu bare at blive skrabet af for gammel maling og malet igen.

Med malingkom den samlede pris for køkkenbordet op på ca. 500 kr

Selv om lågerne først var anskaffet efter opsætningen af selve køkkenbordet med bærevanger, vask m.v. og selv om lågerne havde ret uens bredder, kom det hele mirakuløst til at passe nogenlunde, endda med lågerne åbnende to og to ind mod hinanden.

Læs mere om forrammekøkkenet i Erfarings-siderne: 'Forramme-køkkenbord af træ'

Marts 2003: Besøg af kolleger fra Raadvad-Centeret

Forårsfirma-udflugten gik til Viby, med et lille praktisk indslag.

Arne Høi retter den skæve trappesten op, mens Allan Tønnesen superviserer. Trappestenen holder endda endnu.

Thomas Kampmann kalker bryggersskorstenen. Den har nu måttet kalkes mange gange siden, faktisk hvert år.

Køkkenskorstenen er måske den skæveste på Fyn, men jeg synes det ser ret godt ud, at den ikke står lige.

Nederst 'kernen' i Raadvad-Centeret, Hans Jørgen, Stig H, Arne, Allan, Anne og Thomas – fotograferet oppe fra stråtaget af mig.

2004

Køkkenet gøres nu helt færdigt med de fine gamle tallerkener anbragt i en tallerkenrække.

Den 'røde stue' hænger endnu i laser, med bulede lofter og revnet puds på væggene.

Efter 4 år er det nu tid til at lægge en ny halmmønning på taget. Huset har i alt 125 meter rygning, så det er noget af et arbejde.

Børnene kan også hjælpe til og lære lidt. Her murer den mindste. Ikke særlig pædagogisk er det et stykke muret skillevæg, der går ind lige midt på et vindue – men sådan havde de gamle indrettet det, formentlig for at spare på de dyre vinduer i facaden.

Genboens lille datter leger hule den nye alkove, som der var spor af i 'mellemstuen', idet denne, ifølge beretningerne også var aftægtsbolig for gårdens gamle aftægtsfolk. Kakkelovnen er en ægte 'Frederiksværk-ovn', som jeg har arvet fra mine bedsteforældres hjem. Den bærer Fr.V og dronning Lovisa's portrætter i profil på sidepladerne. Derfor formentlig den flotte kongekrone på toppen.

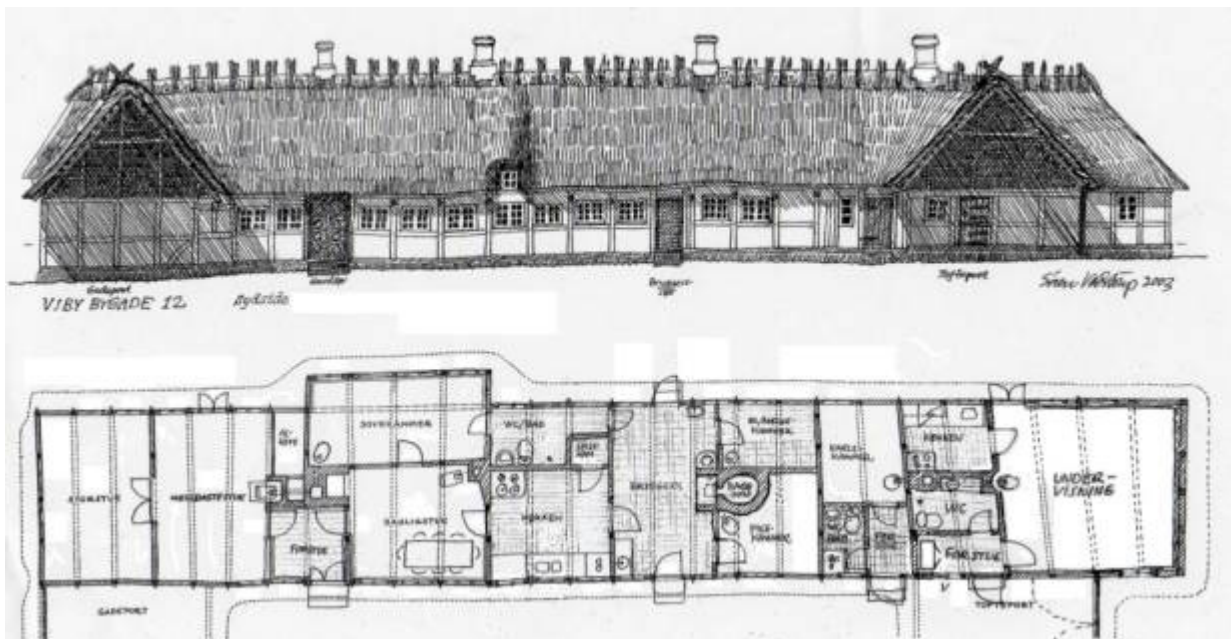
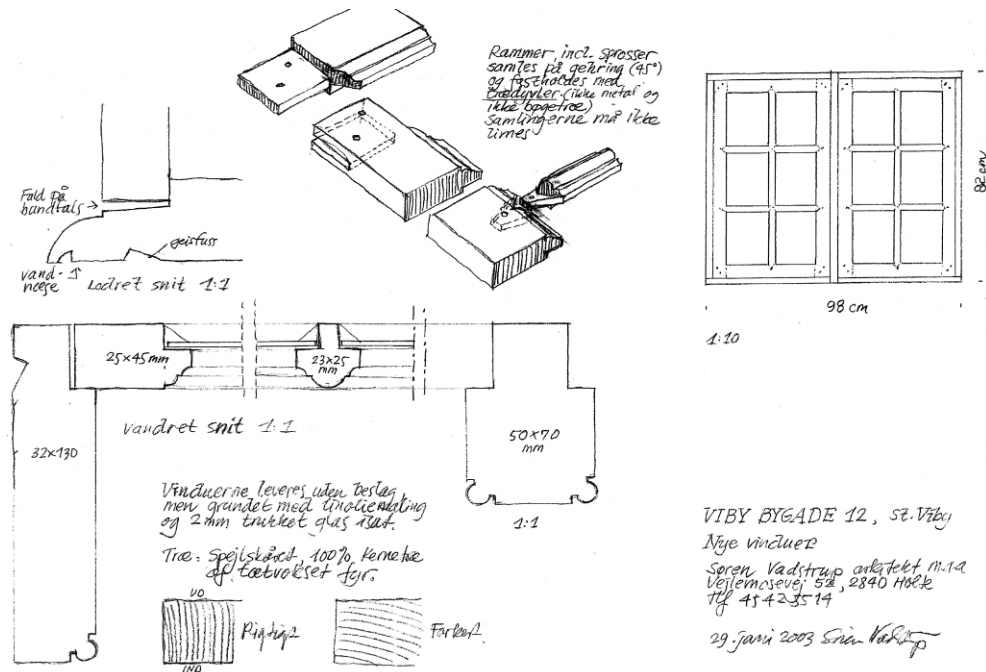
Vi har fået fremstillet to nye vinduer som vi har fået lov til at sætte i sydfacaden af Kulturarvsstyrelsen.

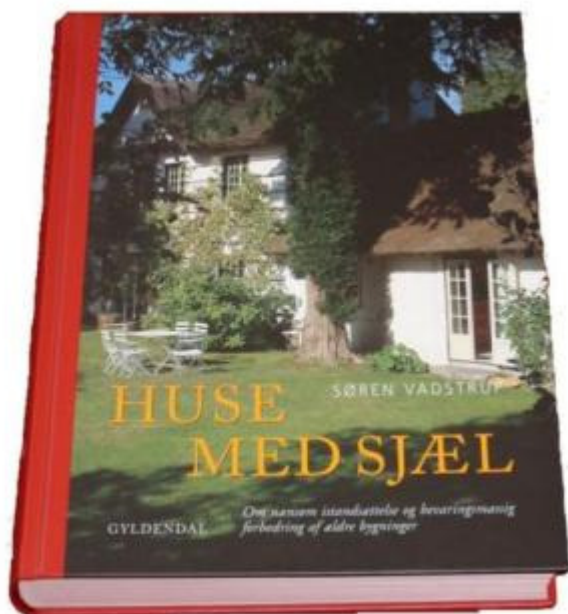
Det ene vindue, der sidder i Bryggerset ses på gamle opmålinger af huset.

I Mellemstuen har der også tidligere siddet et tilsvarende vindue, blot i et andet fag.

Vinduerne fremstilles som de eksisterende vinduer, d.v.s. bl.a. med rammerne samlet på gehring (tegningen).

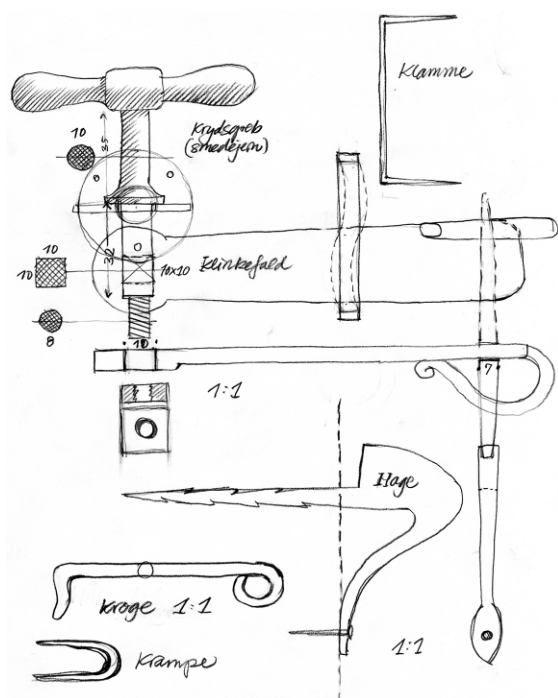
I det hele taget er indretningen af stuehuset i det store og hele faldet på plads – ikke at denne er færdiggjort, så langt fra, men nu er det besluttet, hvad der skal ske med husets restaurering og indretning på længere sigt.

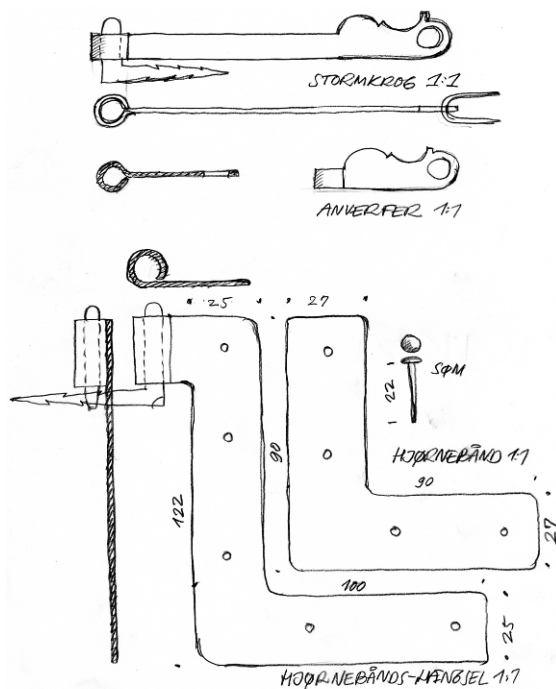
2004 var ikke det mest aktive år i Viby – for i september måned udkom min bog 'Huse med sjæl' – efter et vist færdiggørelsesarbejde i foråret og noget af sommeren.

Til gengæld blev der mere tid til at tegne og planere de kommende bedrifter.

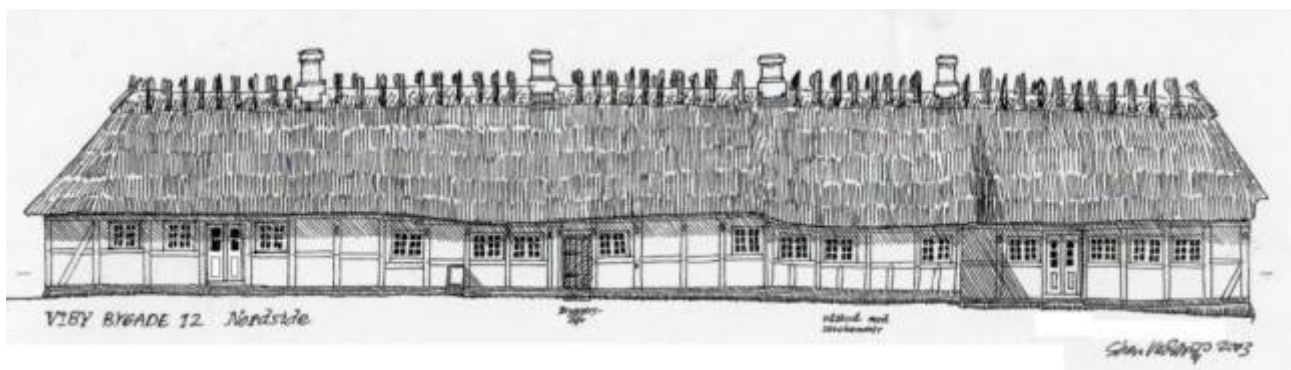

WADSTRUP
VIBY BYGADE 12, st. VIBY

KLINKEFALD m. Krydsgeob
Søren Vadstrup marts 05

WADSTRUP
VIBY BYGADE 12, st. Viby VINDUESBESLÅG 1:1
Søren Vadstrup marts 05

VIBY BYGADE 12. Nordside

Byggetårn

skildet med
Stikbånd

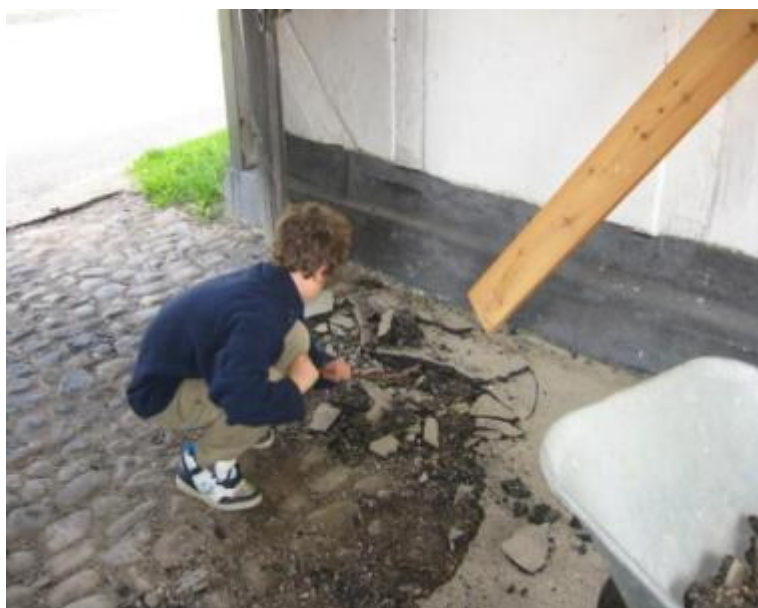
Søren Vadstrup 2005

2005

Gårdspladsen havde tidligere haft en mødding placeret nogenlunde midt for staldlængen. Fra denne var der spor efter en pigstensbelagt rende, der i en flot bue svingede ned til gadeporten, hvor møddings-væskerne så kunne løbe stille og roligt ud i bygaden.

Denne 'pisserende' var ødelagt af senere indgreb i brolægningen, men da vi skulle være vært for to koncerter i 2004 var det på tide at retablere denne flotte detalje på gårdspladsen – dog uden det oprindelige indhold.

Gadeporten blev i samme omgang befriet for det tykke lag asfaltering, der dækkede for den fineste pigstensbelægning, også med pæne detaljer som et lille 'fortov' langs den ene side.

Naboerne huskede godt at gårdens ejer en overgang var formand for 'Vejkommisionen', og kæmpet for asfaltering af landsbyens gader – så det var åbenbart nærliggende at køre asfaltmaskinen et stykke ind i formandens gadeport.

Nu havde vi det største besvær med at slippe af med de mange tons giftigt asfalt på lossepladsen.

I juli og august 2005 afholdt vi to koncerter med h.h.v. 'Thurø kammerkor' og en lokal kvartet fra Måle på gårdspladsen. Der kom ca. 80 tilskuere hver gang og vejret holdt sig tørt og smukt. Gårdspladsen viste sig at have en flot akustik.

Min gode kollega Jens Christian Varming var så venlig at forære os en række meget flotte port- og dørbeslag (t.v.) til gårdens manglende porte. Det var dog alligevel nødvendigt at smeden i Raadvad også smedede en anseelig stak (t.h.).

For første gang i vores tid som ejere af gården var der hul igennem Tofteporten, idet en stor krydsfinersplade, der var sat op i 2000, kunne fjernes, fordi den nye tofteport skulle i.

Porten skulle være indadgående og vi valgte at sætte krumme 'penol-hængsler' på, der drejer porten i bund og top.

Så er den såkaldte akseport næsten færdigmonteret.

For oven er porten hængslet med en opadgående smedet tap på enden af det fine håndsmedede krumme portbeslag.

Tilsvarende i bunden. Denne hængslingsmåde betyder, at porten glider og svinger uhyre let. Den kan åbnes og lukkes med én finger.

Hans Jørgen Hansen har bådet fremstillet og er her i gang med at montere to af de øvrige nye porte.

Malerarbejdet må den gamle arkitekt selv tage sig af

Vognporten males kromoxisgrøn med linoliemaling

Tofte porten males sort med træbjære iblandet oxidsort pigment. Så vil den efter et par gange komme til at ligne gadeporten, der også er sorttjæret, på en prik, hav der også er meningen.

Vores smukke Limfjordssjægte 'Kittenslaar', navngivet efter dens kendte bådebygger Niels Andersens øgenavn, ham der slår kit i døde knasthuller, fyldte efterhånden for meget hjemme i haven i Holte. Og for sejl på Furesøen kom den heller ikke mere efter at vi var blevet gårdejere. Så nu fik den sin egen 'vognport' i Viby.

Hvem ved, en dag får vi vel tid til at sætte den i stand, den har mast, sejl, ror og sprydstage, sågar en lille Seagull påhængsmotor, så vi kan sejle en tur på Kerteminde Nor eller i Storebælt'.

Indtil da kan vi nyde det smukke syn, ind gennem gadeporten, langs stuehusets sydside, med de mange skæve vindue, og ud gennem tofteporten. Det bliver man nok aldrig træt af at kikke på.

En eventyrlig aften i maj måned 2005 tog jeg disse billeder af gårdens mindst lige så mageløse haveside, i et fantastisk lys.

Her ånder alting i den grad fred og ro.

Søren Vadstrup © 2005